

Ateizmiň mantyksyzlygy

Category: Filosofiýa, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Ateizmiň mantyksyzlygy ATEIZMIŇ MANTYKSYZLYGY

Ateizm akyla, mantyga (logika), delile däl-de, gürrüňsiz kabul edilen karara esaslanýar. Olar «Men şeýle diýýänmi, diýmek şeýledir!» diýen pikirde bolýar.

Ateistler bilen Hudaýa ynanyanlaryň arasynda dowam edip gelýän «Hudaý barmy ýa-da ýok?» diýen jedeliň taryhy ýüzlerçe ýyllara uzaýar. Hakykaty subut etmek üçin iki tarapyňam ylmy delilleri orta atmagy, öňe sürýän delillerini dogry hasaplamaga çalyşmaklary we bir tarapyň beýleki bir tarapyň orta atýan delillerini ýalana çykarjak bolup jan edişi, gynansak-da, mantyksyzlygy we gereksiz ýagdaýlary döredýär. Şonuň üçinem jedeller soňlanman, netijelenmän galýar. Netije bolmansoňam, biraz wagt geçensoň başga-başga jedeller turýar.

Garşylyklaýyn pikir alşylanda diýdimzorluk bilen, özünkiniň ýalňyşdygyny we garşysynyndakyň pikiriniň dogrudygyny bilip duran ýagdaýynda-da kejrlik etmek diýen bir zat bar. Diýdimzorluk – tutaryksyz dawany zor bilen kabul etdirmäge çalyşmakdyr. Özünkiniň ýalňyşdygyny we garşysynyndakyň pikiriniň dogrudygyny bilip duran ýagdaýynda-da kejrlik etmek bolsa – deliller arkaly subut edilen zady demagogiýa arkaly inkär etmekdir. Alymlar bu iki ýagdaýyňam garşylyklaýyn pikir alyşmagyň düzgünlerine bap gelmeýän we üns bereniňe-de degmeýän ýagdaýdygyny gowy bilýär. Meniň özüm-ä ateistleriň jedele girende hut şu iki ýoly saýlap alandyklaryna köp duş geldim. Meselem biz «Allanyň barlygyny subut etmek üçin bir harpyň kätipsiz, bir öýüň ussasyz, bir obanyň arçynsyz bolup bilmejekdigini» aýdanymyzda ateistleriň gaharlanýandygyny görýäris. Olar «Mundanam bir delil bormy?», «Muňa düşünmez ýaly zat barmy!» diýen ýaly inkär ediji sözler bilen bularyň delil bolup bilmejekdigini, bular ýaly deliller bilen özlerini ynandyryp bilmejekdigimizi aýdalar.

«Bir harpyň kätipsiz, bir öýüň ussasyz, bir obanyň arçynsyz

bolup bilmejekdigi» hakyndaky delil şeýle seredende hakykatdanam ýöntemje görünýär. Muña garamazdan mantykly. Jedelde deliliň ýöntem ýa-da hemmetaraplaýyn artykmaç bolmagy hökman däl. Mantykly bolsa bolany. Şonuň üçinem ateistleriň bu delili «ýöntem» hasap etmesiniň özi ýalňyşdyr. Olaryň birinji etmeli işi bu jümläni delildir subutnama bilen ýalana çykarmakdyr. Eger olar muny ýalana çykaryp bilmeseler hudaýtanamazlyk taglymatynyň şujagazja deliliň garşysynda ýer bilen ýegsan bolýandygyny görmäge mejbur bolarlar (göre-göre gelýärlerem!). Aslynda olary gaharlandyrýanam, ynjalykdan gaçyrýanam şudur. Olaryň bu ýagdaýyna özünkiniň ýalňyş – garşysyndakyň dogrudygyny bilip duranam bolsa, ýagny, delile delil bilen däl-de, diýdimzorluk we demagogiýa bilen garşylyk bermäge synanyşýandyklaryny mysal görkezmek bolar. Galyberse-de ateistler diýdimzorluk ýoluny hem ussatlyk bilen ulanmagy başarýarlar. Ýagny şeýle: ateizm akyla, mantyga, subutnama däl-de, «tötänleýin» kesgitlemä esaslanýar. Mysal üçin ewolýusionçylar «Ilkinji gezek ýaşaýyş nädip peýda boldy?» diýen soraga «tötänleýin» diýip jogap bererler. «Bir öýjükdən beýleki barlyklar mutasiýa ýoly bilen ewolýusiýany başdan geçirip nädip döräpdir?» diýen soraga-da «tötänleýin» diýip jogap bererler. Eýsem bu «tötänlikleriň» delili barmy? Elbetde ýok! «Tötänleýin». Adyndanam görnüşi ýaly, tötänligiň kadasy-da ýok, tutarygy-da ýok, delili-de. Bu ýerde tötänligiň bolup biläýjek (ähtimallyk) hususlary nukdaýnazaryndan meselä girişip göreliň: Aýdaly, elimizde birden ona çenli belgilenen pul bar. Biz bu pullary gapjyga salyp çem gelen ýerinden çekenimizde 1-nji belginiň çykma ähtimallygy ondan bire deň. Emma pullaryň birden ona çenli yzly-yzyna çykma ähtimallygy bolsa 10 milliarddan bir gezek mümkin bolup biler. Ýagny pullary 10 milliard gezek çekenimizde şol pullaryň san boýunça yzygiderli çykar diýen düzgün ýok. Eger diňe 1-den 10-a çenli belgilenen pullaryň dowamly çykma ähtimallygy 10 milliarddan bir gezek bolýan bolsa, biziň organizmimizdäki hetdi-hasaby bolmadyk atomlaryň, öýjüklериň, organlaryň mümkingadar çylşyrymly, muña garamazdan olaryň hemmesiniň ýerbe-ýer we kadaly şekilde ýöremegi näçeden näçe ähtimallyga deň? Siz muny

ähli ösümlük, haýwanat we adam organizmi üçinem bir göz öňüne getirip görüň. Bularyň ählisiniň tötänlik bilen baglanyşdyrylmagy diňe dikdüşdilikden (предрасудок) we şertleýinlilikden gelip çykýar. Ýagny ateistler belli bir zady kabul etmek arkaly hereket edýär. Olar «Men şeýle diýdimmi, şol şeýledir!» diýmekden başga zady bilmezler. Martin Lings «Gadymy ynançlar we döwrebap hurafalar» atly kitabynda şeýle diýýär: «Sorbonn uniwersitetiniň zoologiýa professory Mari-Iw Delaž şeýle diýipdir: «Häzire çenli bir jynsyň atasy bolan haýsydyr bir jynsa gabat gelinmedi. Munuň ýekeje gezegem bolsa bolup geçendigini tassyklaýan hiç hili subutnamanyň tapylmandygyna menem ynanýaryn. Muňa garamazdan, men ýene-de ewolýusiýanyň jismany taýdan delillendirilişiniň dogrudygyna ynanýaryn. Gepiň keltesi, bu meselede ylym bizden özüne iman etmegimize garaşýar. Hakykatdanam ewolýusion taglymat toslanyp tapylan hakykatyň keşbine salnyp öňe sürülýär.[1]

«Encyclopedie Française» (janly organizler boýunça) ensiklopediýasynyň başinji tomuny taýýarlan fransuz geology Paul Lemoine dürli awtorlaryň makalalarynyň jeminde şeýle diýýär: «Bularyň ählisi ewolýusiýon taglymatyň mümkin däldigini görkezýär. Aslynda daşyndan görnüşine garamazdan indi hiç kim ewolýusion taglymata ynananok... Ewolýusion taglymat – indi çopan-çoluklaryňam ynanmaýan, ýöne mallarynyň howpsuzlygyny üpjün etmek üçin ynanansyran bolýan zadynyň ady bolup galdy».[2]

Hut şonuň üçinem ateistleriň ewolýusion taglymaty diýdimzorluk bilen kabul etdirmäge synanyşýandyklaryny aýtsa bolar. Ýagny delilsiz bir pikir, hamala subut edilen zat ýaly haý-haýly propogandalar arkaly hemmeleriň boýnuna dakylmak islenýär.

Şu henegi köpüňiz bilýän bolmagyňyzam mümkin, şeýle-de bolsa ony şu ýerde aýdyp geçmegi makul bilýäris:

Temel dostlaryna jogaby balyk bolan bir tapmaça aýdypdyr: «Sary reňkli, kapasada bolýar, jürk-jürk saýraýar, biliň bakaly, ol nämedir?»

Dostlary: «Sary bilbil» diýip, ähli guş jynsyny sanapdyrlar. Dikdüşdi Temel jogaplaryň hemmesine «Ýalňyş» diýip durupdyr. Ahyry «Biz-ä bilemzok, özüň aýdaýmasaň!» diýenlerinde, Temel:

«Kilka balyk» diýipdir. Dostlary gaharlanyp: «Kilka sary bolýarmy näme» diýseler, Temel «Reňkledim ony» diýipdir. «O nähili kapasada bolýarmyş onsoň?» diýselerem, «Goýdum-da!» diýipdir. «Onda nädip jürküldäp saýraýar?» diýseler, Temel gülüp: «Ynha, bulam tapmaçanyň aýlawydyr» diýipdir. Ateizm – Temeliň tapmaçasy ýaly tapmaçadan başga zat däldir.

■ Salgylanylan çeşme:

- [1] Martin Lings «Gadymy ynançlar we döwrebap hurafalar», «Agaç» neşirýaty, Stambul-1991, sah: 10;
[2]. a.g.e., sah.: 11.

Idris TÜZÜN. Filosofiýa